

EV ZİYARETLERİNDE KARŞILAŞILAN GÜÇLÜKLER

DIFFCULTIES ENCOUNTERED IN HOME VISITS

Neşe KARAKAYA¹, Mustafa Ferit KOÇOĞLU²

ÖZET

Ev ziyaretleri uygulaması, bireyi ve aileyi gerçek ortamında bütüncül yaklaşım doğrultusunda değerlendirerek, bireylere gereksinimlerini fark ettirmek ve bu gereksinimlere uygun yaklaşımlarda bulunmak amacı ile yapılmaktadır. Ebelik lisans eğitiminde öğrenciler ev ziyareti uygulaması yapmaktadır ve farklı ev ortamında birçok kültürden insanla iletişim kurmak zorundadır. Bu konuda deneyimsiz olan öğrenci ebelerin bazı güçlüklerle ve sorunlarla karşılaşmaları muhtemeldir. Bu araştırma, ebelik programı öğrencilerinin ev ziyaretlerinde karşılaştıkları güçlükleri saptamak amacıyla yapılmıştır. Tanımlayıcı olarak yapılan çalışma, 2007 yılında Cumhuriyet Üniversitesi'nde öğrenim gören ebelik 2., 3. ve 4.sınıf öğrencilerine 20 soruluk anket uygulanarak elde edilmiştir. Veriler SSPS 10.0 istatistik programında Ki-kare Testi ve Fisher Ki-kare Testi kullanılarak değerlendirilmiştir. Öğrencilerin ev ziyaretleri uygulamasında daha çok ev adreslerini bulmakta zorluk, ailenin ziyareti kabul etmemesi ve ev ortamının öğretimi olumsuz etkilemesi durumlarında güçlük yaşadığı anlaşılmaktadır. Ebe yetiştiren okullarda ev ziyaretleri ve uygulamaları ile ilgili konular daha kapsamlı anlatılmalı, öğrencilerin ev ziyaretlerinde karşılaşacağı güçlüklerle ilgili ve mezun olduktan sonra çalışacakları saha ile ilgili danışmanlık yapılmalıdır.

Anahtar Kelimeler: Ev Ziyareti, Ebelik Programı, Güçlük

ABSTRACT

The practice of home visits in line with the holistic approach of the individual and the family in a real environment by evaluating, enable individuals to realize their requirements and carried out with the aim to be found in the appropriate approaches to address these requirements. Students in the bachelor program is to make home visits and practices must communicate with people of many different cultures in the home environment. With some difficulty and encounter problems of inexperienced student midwives on this issue it is likely. This research was conducted to determine the difficulties they encounter in their home visits midwifery program students. As a descriptive study, studying at the Cumhuriyet University in 2007 midwifery 2nd, 3rd and 4th class students have been obtained by applying the 20 question survey. Data SSPS 10.0 statistical program was evaluated using the Chi-square test and Fisher's Chi-square test. Students of home visits practice, more difficulty in finding their home address, and home visit of the family refuses to accept the teaching of a negative effect on the environment, it is understood that in cases of difficulty experienced. Midwife training schools, home visits, and practices concerning should be described in more detail, and about the challenges students will face after graduation and during home visits should be made in consultation with the field they will be working.

Keywords: Home Visit, Midwifery Program, Difficulty

¹Öğr. Gör. Ondokuz Mayıs Üniversitesi Samsun Sağlık Bilimleri Fakültesi

²Prof. Dr. Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Fakültesi

GİRİŞ VE AMAÇ

Ebelik, tarihin en eski mesleklerinden biridir. Ebeğin temel görevi bireyin, ailenin ve toplumun sağlığını koruma, yükseltme ve sürdürmedir. Ebeler görevlerinin çoğunu ev ziyaretleri yaparak gerçekleştirir. Ev ziyaretinin en önemli amacı bireyleri yaşadıkları ortamdaki koşullarla birlikte değerlendirmektir (1). Aileyle karşılıklı iletişimde bulunulması, ailenin kendi ortamında daha rahat olması, ailenin tüm bireylerinin bir bütün olarak gözlenmesi, aile üyelerinin birbirleri ile olan iletişimi yerinde izlenerek hizmetin amacına uygun planlanması, riskli durumların daha kolay saptanması ve çabuk değerlendirilerek daha gerçekçi planlar yapılması ev ziyaretlerinin yararlılığını ortaya koymaktadır (2,3).

Ev ziyaretleri, ziyaretçi sağlık personeli için anksiyete yaratan bir durumdur. Çünkü klinikte çalışan sağlık profesyonelleri konsültasyon ve yardım için diğer sağlık profesyonelleri ile hemen iletişime geçebilir. Bu durum ev ziyaretleri yapan sağlık profesyonelleri için daha zordur. Böyle durumlarda teknolojik gelişmelerden yararlanılarak farklı iletişim stratejileri geliştirilebilir. Ziyaretler bireyin özel yaşantısını geçirdiği ev ortamında yapıldığı için ziyaretçi sağlık profesyonelinde ve bireyde sınırlılıklar yaratabilir (2,3). Herhangi yeni bir durumla karşı karşıya iken herkesin anksiyete seviyesi artmaktadır. İster ilk defa ev ziyareti yapan ebe olsun, ister birçok defa ev ziyareti yapmış ebe olsun benzer durumları yaşamaktadır. Yine de ebeğin tecrübesi arttıkça anksiyete seviyesi azalmaktadır. Ebeğin başından geçen olayları diğer ebelerle paylaşması her iki taraf için de yararlı olacaktır.

Ebelik lisans eğitiminde öğrenciler ev ziyareti uygulaması yapmaktadırlar. Bu uygulama, bireyi ve aileyi gerçek ortamında bütüncül yaklaşım doğrultusunda değerlendirerek bireylere gereksinimlerini fark ettirmek ve bu gereksinimlere uygun yaklaşımlarda bulunmak amacı ile

yapılmaktadır (4). Saha, öğrenciler için çeşitli durumların yaşandığı, farklı kültür ve yapıdan birçok insanla iletişim kurmak zorunda kalınan, daha önce hiç karşılaşmamış oldukları bir ortamdır. Bu konuda deneyimsiz olan öğrenci bazı güçlüklerle ve sorunlarla karşı karşıya kalacaktır. Gölbaşı'na göre, Brodsty doğum sonu evde bakım konusunda öğrenci hemşirelerle çalışmış ve bu çalışmada yer alan öğrenci hemşirelerde güven duygularının arttığını ifade etmiştir. Dolayısıyla, böyle bir alanın gelişmesi ve aynı zamanda öğrenci eğitiminin bir parçası olarak kullanılması, bağımsız çalışabilen ve özgüvenleri yüksek bireylerin yetişmesine olanak verir (5). Öğrenciye ev ziyaretleri sırasında karşılaşılan sorunların gösterilmesi ve bunların sorun çözme basamaklarını izleyerek öğrenci ile birlikte çözülmesi, daha sonra öğrencinin karşılaştığı sorunların kendisine çözdürülmesi ve gerekli yerlerde kendisine destek sağlanması, öğrencinin profesyonel ebe olduktan sonra karşılaşacağı sorunlara etkili ve kalıcı çözüm getirmesini sağlar. Öğrenci öğretim elemanı etkileşiminin incelendiği çalışmada araştırma kapsamındaki hemşire öğrencilerin büyük bir çoğunluğu (%78) ilk uygulama alanlarında uyum gücünü yaşadıklarını ancak öğretim elemanlarını pek yanlarında bulamadıklarını belirtmişlerdir. Öğrencilerin çoğunluğu, genç öğretim elemanlarıyla dersleri ya da özel yaşantıları ile ilgili konuları rahatça konuşabildiklerini, diğer öğretim elemanlarını bulmakta güçlük çektiklerini ya da onlarla iletişimde kendilerini rahat hissetmediklerini ifade etmişlerdir. Öğrenci hemşirelerin büyük çoğunluğu (%92) yalnızca birkaç öğretim elemanının uygulama ortamlarında kendilerine soru sormaları, danışmaları ve tartışmaları için öğrencileri desteklediklerini belirtmişlerdir (6). Yüksekokul öğrencileri uygulama alanlarında çalışan ebeler/hemşireler ile yaşadıkları sorunların, ebelerin/hemşirelerin işbirliği içinde olmamaları, öğrencilere sorumlulukları dışında iş vermeleri, eğitici olmamaları, yeterli bilgiye sahip olmamaları,

iş merkezli çalışmaları gibi nedenlerden kaynaklandığını belirtmişlerdir. Uygulama alanlarında öğrencilerin ekip tarafından benimsenmediği, öğrencilerle ekip üyeleri arasındaki iletişimin yetersiz olduğu, mesleğe ilişkin olumsuz ön yargıların öğrencilerin motivasyonunu etkilediği saptanmıştır (7).

Gürsoy ve arkadaşlarının ebelik eğitimcileri ile tıp öğrencilerinin ev ziyaretleri yaptığı bir eğitim programını değerlendirdiği çalışmada; tıp öğrencilerinin çoğu için ev ziyaretlerini organize etmek güç olmuştur ve bazı ev sahipleri tarafından öğrenciler reddedilmiştir (8).

Bu çalışma, ev ziyaretleri uygulamasına katılan Ebelik programı öğrencilerinin ev ziyaretlerinde karşılaştığı güçlükleri saptamak amacıyla yapılmıştır.

MATERYAL VE METOT

Tanımlayıcı nitelikteki bu çalışma Sivas Cumhuriyet Üniversitesi kampüsünde yer alan Sağlık Bilimleri Fakültesi Ebelik Bölümünde, Kasım – Aralık 2007 tarihleri arasında yapılmıştır. Çalışmamızın evrenini Ebelik Bölümü 2.sınıf, 3.sınıf ve 4. sınıf öğrencilerinin tamamı oluşturmaktadır. 1. sınıf öğrencileri ev ziyaretleri uygulamasına katılmadığı için araştırma kapsamına alınmamıştır. Araştırmada 105 öğrenciye anket uygulanması planlanmış olup, 18 öğrenci o tarihte sınıfta bulunmadığı için araştırma kapsamına alınmamıştır. Değerlendirmeler 87 anket üzerinden yapılmıştır. Ebelik öğrencileri Doğum Öncesi 1 ve 2, Riskli Doğum ve Doğum Sonu Dönem derslerinde ev ziyaretleri uygulamasına katılmışlardır. Araştırma verileri araştırmacının kendisi tarafından hazırlanan 20 sorudan oluşan anket formu aracılığıyla toplanmıştır. Ebelik öğrencilerinin sosyo – demografik özellikleri, ev ziyaretleri öncesinde hissettikleri duygular, ev ziyaretlerinde karşılaştığı güçlükler, öğrencilerin ev ziyaretleri uygulamasında karşılaştığı güçlüklerle ilgili önerilerini içeren anket formu araştırmacının kendisi tarafından öğrencilere uygulanmıştır.

Veriler SSPS 10.0 istatistik programında Ki-kare Testi ve Fisher Ki-kare Testi kullanılarak değerlendirilmiştir.

BULGULAR VE TARTIŞMA

Araştırma kapsamındaki ebelik öğrencilerinin %85,1'inin eğitim sürelerinin 4. yılında olduğu, %57,5'inin bir ilde doğup büyüdüğü, %85,5'inin düz lise mezunu olduğu ve %94,3'ünün herhangi bir işte çalışmadığı belirlenmiştir. İlk ev ziyaretini yapmadan önce öğrencilerin %78,2'si heyecan, %54,0'ü de korku ve yetersizlik hissettiğini ifade etmiştir (Tablo 1).

Tablo 1. Öğrencilerin İlk Ev Ziyaretini Yapmadan Önce Hissettiği Duyguların Dağılımı

Hissedilen Duygular	Sayı n= 87	%
Heyecan	68	78,2
Korku	47	54,0
Yetersizlik hissi	47	54,0

*Birden fazla yanıtlar nedeniyle toplam sayı n' den fazladır.

Öğrencilerin %17,2'si ailelerin ziyareti reddettiğini, %39,1'i evin dağınık olması gibi uygunsuz durumlarda o an için ziyareti kabul etmediğini, %19,5'i de bilgisi olmayan ailelerin ziyarete olumsuz yaklaştığını ifade etmişlerdir. Öğrencilerin %47,1'i aile büyüklerinin ev ziyaretlerini uygun bulmadığını belirtmiştir (Tablo 2).

Öğrencilerin karşılaştıkları güçlüklerin başında adresi bulmada zorluk (%63,2), ailenin ziyareti kabul etmemesi (%47,1) ve çeşitli güvenlik sorunları (%19,5) gelmektedir (Tablo 3). Öğrencilerin %83,9'u ev ortamının ziyaret için uygun olmaması, misafir olması, çocukların engel teşkil etmesi gibi nedenlerin ziyaretleri olumsuz etkilediğini, %12,6'sı da kendisini öğretim için yetersiz bulduğunu belirtmiştir.

Tablo 2. Öğrencilere Göre, Ziyaret Yapılan Aile Tarafından Kabulü Etkileyen Faktörler

Kabulü Etkileyen Faktörler	Sayı** n= 87	%
Ailenin ziyaret için uygun olmaması*	34	31,0
Ailenin ziyareti reddetmesi	15	17,2
Aile büyüklerinin ziyareti reddetmesi	41	47,1
Ailenin bilgisi olmadığı için olumsuz yaklaşımı	17	19,5

*Evin dağınık olması, evde misafir olması gibi durumlar.

**Birden fazla yanıtlar nedeniyle toplam sayı n' den fazladır.

Öğrencilerin tamamına yakını, ilk ziyaretten sonraki ziyaretlerinde iletişim, öğretim, fizik muayene becerileri ve özgüvenlerinde artış olduğunu ve ev ziyaretleri uygulamasını yararlı bulduklarını ifade etmişlerdir.

Öğrencilerin %55,2'sinin ev ziyaretlerinde karşılaştığı sorunları çevresindeki insanlarla paylaştığı ve beraber çözüm yolları aradığı, %55,2'sinin kendisini yetersiz olduğu konularda geliştirdiği, %5,7'sinin karşılaştığı güçlüklerle baş etmek için hiçbir girişimde bulunmadığı görülmüştür. Ebelik öğrencilerinin ev ziyaretleri uygulamasında karşılaştığı güçlükleri daha çok dersin sorumlu öğretim elemanı (%48,3) ve arkadaşları ile (%39,1) paylaştıkları görülmüştür.

Öğrencilerin ziyaret öncesi duyguları, almış oldukları derslere, mezun oldukları lise türüne, yaşadıkları yerleşim yerlerine göre ve eğitim sürelerine göre farklılık göstermemektedir. ($p > 0,05$).

Tablo 3. Ebelik Öğrencilerinin Ev Ziyaretlerinde En Sık Karşılaştıkları Güçlükler

En Sık Karşılaşılan Güçlük	Sayı n= 87	%
Kabul edilmeme	41	47,1
Adresi bulmada zorluk	55	63,2
Güvenliği tehdit edecek durumlar	17	19,5
Aile ile iletişim kurmada zorluk	11	12,6
Ailenin ziyaretten beklentileri ile ebelik öğrencilerinin beklentilerinin aynı olmaması	12	13,8

*Birden fazla yanıtlar nedeniyle toplam sayı n' den fazladır.

Ev ziyaretinin amaçları, kişileri gerçek ortamında tanımak, sorunlarını saptamak, öncelikleri bireylerin katılımı ile gerçekçi bir biçimde belirlemek, bireylerin katılımı ile çözüm yolları aramak, bulmak ve uygulamaktır (1).

Ebeler ev ziyaretlerinde herhangi yeni bir durumla karşı karşıya geldiklerinde anksiyete seviyelerinin arttığını belirtmişlerdir. Bu ister ilk ev ziyareti olsun ister yeni bir aileye ilk ziyaret olsun benzer hislerin yaşandığını tecrübe etmişlerdir. Başlarından geçen olaylar arttıkça da anksiyete seviyelerinin azaldığını gözlemlemişlerdir (9). Çalışmamızda öğrenci ebeler ilk ev ziyaretini yapmadan önce heyecan, korku ve yetersizlik hissettiklerini ifade etmişlerdir. Pektaş ve Bilge'ye göre, Schreier ve Abramovitch'in çalışmasında, İsrail'de eğitim gören Amerikalı tıp öğrencilerinin kaygı ve stres düzeylerinin yüksek olduğunu, bu durumun öğrencilerin farklı kültürel çevrede eğitim almalarından kaynaklandığını belirtmişlerdir (10). Yapılan çalışmalarla paralellik gösteren çalışmamızda öğrencilerin farklı ortamlardan üniversite ortamına uyum sağlamaları ve aynı zamanda saha uygulamalarına katılmaları durumunda farklı insanlarla ve değişik olaylarla karşılaşmalarının endişe düzeylerini arttırdığı görülmektedir.

Ev ziyaretleri yapan öğrenci ebe farklı bir sosyal ortamda önemli sorumluluklar ve roller üstlenerek değişik yapıdaki birçok insanla iletişim kurmak zorunda kalmaktadır. Öğrenci ebelerin uygulama alanlarındaki sorumlu ebelerle işbirliği içinde olmaları gerekmektedir. Çalışma kapsamındaki öğrenci ebelerin tamamına yakını uygulama alanında çalışan sağlık personeli ile sorun yaşamadığını ifade etmiştir.

Ev ziyaretleri yönetiminde, hastane ortamından farklı olarak dikkati dağıtabilecek etmenler de bulunmaktadır. Televizyon, radyo, çocukların oyun oynaması ve gürültü yapması, evin dağınık olması ya da evde misafir olması gibi yoğun uyarıcılar ziyaretin etkililiğini azaltmaktadır

(2,3). Araştırmamızdaki öğrenci ebelerin %83,9'u ev ortamının öğretimi olumsuz etkilediğini, %12,6'sı da öğretim için kendisini yetersiz bulduğunu belirtmiştir.

Ev ziyaretleri, ziyaretçi sağlık personelinin bağımsız olarak çalıştığı bir sağlık hizmetidir. Avantajları olmakla birlikte bazı sorunlar ve güçlüklerle de karşılaşma olasılığı yüksektir. Ziyaretler bireyin özel yaşantısını geçirdiği ev ortamında yapıldığı için ziyaretçi sağlık personelinde ve aile bireylerinde sınırlılık yaratabilir (2,3).

Yozgat'ta köydeki ebelerin yaşadığı güçlüklerin incelendiği bir çalışmada yer alan ebelere göre, hizmetin istenilen düzeyde götürülmesini etkileyen başlıca güçlükler olarak mesleki bilgi ve beceri yetersizliğini, malzeme yetersizliğini, ulaşım güçlüğü, mesleki bir sorunla karşılaşıldığında danışacakları bir kitap veya bir kişinin olmamasını, hizmet götürülen nüfusun çokluğunu, halktan ve ebenin ailesinden gelen sorunları belirtmişlerdir. Bu çalışmaya göre, ebelerin en fazla güçlük yaşadıkları alan doğum öncesi bakım (%100), en az güçle karşılaşılacak alan ise doğumdur (%62) (11). Seyhan ve arkadaşları tarafından yapılan çalışmada ise, ebelerin %73'ü en az bir, %61'i iki ve üç zorluk belirtmiştir. Ebelerin birinci derecede belirttiği ilk üç zorluk; can güvenliği, ulaşım ve iş ortamı ve çevrede iletişim yetersizliğidir (12). Çalışmamızda; öğrenci ebeler ev ziyaretleri uygulamasında karşılaştıkları güçlüklerin en başında adresi bulmada zorluk (%63,2) geldiğini, yani en fazla ulaşım ile ilgili sorun yaşadıklarını belirtmişlerdir. Öğrenci ebeler ziyaret yapılacak mahalle ya da sokağın uygulama alanından uzak olmasını, ziyaret yapılacak yer ile ilgili adres bilgilerinin tutulduğu kayıtların yetersizliğini sorun olarak belirtmişlerdir.

Ebe ve hemşirelerin mesleki sorunlarının incelendiği bir çalışmada ebelerin; %56,7'si fiziksel koşulların yetersizliği, %36,7'si güvenliğin olmaması, %26,7'si de iletişim

yetersizliği gibi sorunlarla karşılaştıklarını belirtmişlerdir (13). Öğrenci ebelerin %47,1'i aile büyüklerinin ziyareti uygun bulmadığını, %19,5'i de çeşitli güvenlik sorunları yaşadıklarını ifade etmişlerdir.

Çalışmamızda öğrenci ebelere ev ziyaretlerinde karşılaştıkları güçlüklerle baş etme durumları sorulduğunda; %55,2'si karşılaştığı sorunları çevresindeki insanlarla paylaşarak beraber çözüm yolları aradığını ve kendisini yetersiz olduğu konularda geliştirdiğini, %5,7'si de güçlüklerle baş etmek için hiçbir girişimde bulunmadığını belirtmiştir. Öğrenci ebeler ev ziyaretleri uygulamasında karşılaştığı güçlükleri daha çok dersin sorumlu öğretim elemanı ile (%48,3) ve arkadaşları ile (%39,1) paylaştıklarını belirtmişlerdir.

Ev ziyaretleri öğrenci ebeler için teorik bilgilerini uygulamaya koyma, öğrencilikten profesyonelliğe geçme, profesyonel bilgi ve becerileri kullanma, geliştirme, karar verme, problem çözme, kişiler arası ilişki ve iletişim becerileri ile kişileri anlama yeteneklerinin gelişmesine olanak verir. Çalışma kapsamına alınan öğrencilerin tamamına yakını ilk ziyaretten sonraki ziyaretlerinde iletişim, öğretim, fizik muayene, bakım uygulama becerilerinde ve özgüvenlerinde artış olduğunu ifade etmiştir.

Aileyle karşılıklı iletişimde bulunulması, ailenin kendi ortamında daha rahat olması, ailenin tüm bireylerinin bir bütün olarak gözlenmesi, aile üyelerinin birbirleri ile olan iletişimi yerinde izlenerek hizmetin amacına uygun planlanması, riskli durumların daha kolay saptanması ve çabuk değerlendirilerek daha gerçekçi planlar yapılması ev ziyaretlerinin yararlılığını ortaya koymaktadır (1,2,3,14-15). Öğrenci ebelerin %74,7'si ev ziyaretleri uygulamasını yararlı bulduğunu ifade etmiştir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

İlk ev ziyaretini yapmadan önce öğrenci ebelerin çoğunluğu (%78,2) heyecanlandığını ifade etmiştir. Öğrenci ebeler ev ziyaretleri uygulamasında en çok ev adreslerini bulmakta zorluk (%63,2), ailelerin ziyareti kabul etmemesi (%47,1) ve ev ortamının ziyaret için uygun olmaması (%83,9) durumlarında güçlük yaşadıkları anlaşılmaktadır. Ebelik öğrencilerinin ev ziyaretleri uygulamasında karşılaştığı güçlükleri daha çok dersin sorumlu öğretim elemanı (%48,3) ve arkadaşları ile (%39,1) paylaştıkları görülmüştür.

Karşılaştıkları güçlükler rağmen yine de öğrenci ebelerin çoğunluğu ev ziyaretleri uygulamasını yararlı bulduklarını ve iletişim, öğretim, fizik muayene, bakım uygulama becerileri ve özgüvenlerinde artış olduğunu belirtmişlerdir.

Çalışmada elde edilen sonuçlar doğrultusunda önerilerimizi şöyle sıralayabiliriz:

Ziyaret yapılacak bölgeden sorumlu sağlık personeli tarafından ziyareti planlayan öğrencilere bölgenin yapısı anlatılmalı ve aileler ile tanıştırılmaları sağlanmalıdır. Bu durum hem öğrencilerin adresleri daha kolay bulmasını hem de ailelerin ziyareti kabul etmesini arttırabilir.

Ev ziyareti uygulamaları yapılan okullarda bu konu ile ilgili bilgiler daha kapsamlı anlatılmalı, öğrencilerin ev ziyaretlerinde karşılaşacağı güçlükler ile ilgili ve mezun olduktan sonra çalışacakları saha ile ilgili danışmanlık yapılmalıdır.

Ev ziyaretlerinin nitelik ve nicelik yönünden amacına ulaşması için öğrenciler ile beraber bölgeden sorumlu sağlık personellerinin ya da öğretim elemanlarının katılımı sağlanmalıdır.

KAYNAKÇA

1. Öztekin Z, Kubilay G. Toplum Sağlığı ve Hemşireliği, Somgür Yayıncılık, Ankara-1995. ss: 184 – 200.
2. Lundy KS, Janes S. Community Health Nursing: Caring For The Public's Health, Jones and Bartlett Publishers, ISBN: 0-7637-0706-6, 2001- Massachusetts. pp: 882-911.
3. Lundy K S, Janes S. Essentials Of Community-Based Nursing, Jones and Bartlett Publishers, Massachusetts-2003.
4. Yıldırım G. Ebe ve Hemşireler İçin Uygulama Becerileri Öğrenim Rehberi, C.Ü. Yayınları, No:99, Sivas-2005.
5. Gölbaşı Z. Postpartum Dönemde Erken Taburculuk, Evde Bakım Hizmetleri ve Hemşirelik, C.Ü. Hemşirelik Yüksek Okulu Dergisi, 2003; 7(2):15-22.
6. Cimete G. Öğrenci Öğretim Elemanı Etkileşimine Yönelik Kalitatif Bir Çalışma, C.Ü. Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi,1998; 2: 9-17.
7. Keser İK, Çalışkan M, Keskin TZ, Gördebil E. Ebelik ve Hemşirelik Bölümü Öğrencilerinin Okul-Hastane İşbirliğine İlişkin Görüşlerinin Belirlenmesi, Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi, 2008, 11(4):1-9.
8. Gürsoy Ş T, Öcek Z A, Çiçeklioğlu M, Aksu F, Soyer M T, Evaluation Of An Educational Programme In Ege University, Turkey: Medical Student's Home Visits With Midwife Preceptors, Midwifery, 2008, 24, 226-237.
9. Burgess W, Ragland EC. Community Health Nursing; The Home Visit, Appleton Century Crofts, ISBN: 0-8385-1181-3, Connecticut-1983. pp: 307-319.
10. Pektaş İ, Bilge A, Ege Üniversitesi İzmir Atatürk Sağlık Yüksekokulu Öğrencilerinin Problem Alanlarının Belirlenmesi, İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 2007, Sayı:8, 83–98.
11. Seviğ, EÜ. Doktora Tezi ; “Ebenin Ana Çocuk Sağlığı Hizmetlerini Etkileyen Faktörler, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Halk Sağlığı Hemşireliği Anabilim Dalı, Tez Yöneticisi; Prof. Dr. Nimet Karataş. Ankara – 1981.
12. Seyhan L, Deveci B, Baydur H, Kuşçu E, Ertekin E. Ebelerde Çalışma Yaşantısı ve İş Doyumunun Değerlendirilmesi, Manisa Sağlık Müdürlüğü 2003 Yılı İstatistik Yıllığı Araştırma Çalışmaları. 15 (2): 111- 117.
13. Aslankoç R, Öztürk M, Yıldırım NG. Ebe ve Hemşirelerin Mesleki Sorunları ve Anksiyete İle İlişkisi, SDÜ Tıp Fakültesi Dergisi, 2001; 8(2): 12-20.
14. Erefe İ (ed.), Halk Sağlığı Hemşireliği El Kitabı, Vehbi Koç Vakfı Yayınları, İstanbul-1998. ss: 126-135.
15. Güçhan N (ed.), Tuncel N, Şanlı T, Perk M, Toplum Sağlığı Hemşireliğinde Ev Ziyareti Tekniği, Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Halk Sağlığı Hemşireliği Kitabı, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir-1992. ss: 84-89.
16. Özdamar K, SPSS ile Biyoistatistik, Kaan Kitabevi, 5. Baskı, Eskişehir-2003. ss:99-130.